

V R T E C

Časopis s podobami za slovensko mladino.

:: S prilogo „Angelček“. ::

Štev. 7.

V Ljubljani, dne 1. julija 1911.

Leto 41.

Svečan dan.

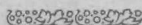
Prišla je ura, ko smo prejeli
svojega mladega dela izkaz,
žalosni eni, a drugi veseli,
kakor je vedno navada pri nas.

Pa smo hiteli čez travnike cvetne
in čez duhteče, prostrano polje,
v duši občutke nosili prijetne,
v srcu prijetnejše, slajše želje:

Šden postal bi rad mašnik
Gospodov,
drugi odličen posveten veljak,
da ne bi trebalo vlačiti hlođov,
da bi brezskrben njegov bil korak.

Ko smo prinesli domov naznanila,
dali očetu jih, mami v roke,
sta nas oba prav lepo pohvalila,
nam pa je vriskalo mlado srce.

Gnjevoš.

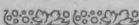
Na planine!

Na planinah rožnih
solncece blišči.
Na planinah v rosi
trava se blešči.

Na planinah solčnih
rožice cvetó.
Na planinah v senci
pčičice pojó.

Tam je zadovoljstva,
sreče tihi stan —
oj zato takó je
planinski svet krasan.

Mokriški

Iz mojih detinskih dni.

Pripoveduje Anton Antonov.

(Dalje.)

6. Sv. Jurij je prijezdil na belcu v deželo.

Velikonočni prazniki so minuli. Kolačke in pirhe sem že pojedel, in beli vinar, ki mi ga je dal striček Matija za pirhe, je tudi nekam izginil. Nič več nisem mislil nanj. Saj je bilo pa tudi mnogo drugega, kar me je veliko bolj zanimalo kakor pa striček in njegov beli vinar.

Še rajna babica nam je pripovedovala, da prijezdi kmalu po Veliki noči sv. Jurij na lepem in velikem belcu vsako leto v deželo. Prav dobro se še spominjam te govorice. In takrat, da vse zazeleni in zacvetè po širokih poljanah.

Zato smo vsi prav težko pričakovali sv. Jurija.

Na velikem, belem konju — je rekla babica — da prijaha. Večkrat sem izpraševal mamico, kateri dan se prikaže sv. Jurij v našo vas. Živo sem si ga predstavljal v svoji mladi glavici.

Na iskrem belcu prijezdi, sem mislil. Vsak dan sem mamico nadlegoval, naj mi pove, kdaj nas obiše sv. Jurij.

„Sedaj je pa tukaj zeleni svetnik,“ mi reče nekega dne mamica. Jaz sem hitel vun na vrt, da vidim svetnika in njegovega lepega konja. Ali nisem ga zagledal in žalosten sem se vrnil k mamici v hišo.

„Saj ga ni več, odšel je že. Prepozno sem prišel vunkaj,“ sem potožil mamici.

„Še vedno je na našem vrtu, po naših njivah, po lazih in gozdih,“ je zatrjevala mamica.

„Potem je pa odšel na njive; pogledat grem tja,“ sem menil jaz.

„Ni ti treba hoditi na polje, na vrtu je še in tudi na polju in senožetih obenem,“ mi je razlagala mamica. „Veš, Tonček, ta sveti mož, sveti Jurij, nas obiše vsako leto nekaj tednov po Veliki noči. Tako namreč pravimo. Ali v resnici pa ta svetnik nas le gleda iz nebes.“

Seveda jaz nisem razumel svoje mamice. Še vedno sem pričakoval zelenega svetnika, ki pa je že bil v deželi. Saj so zeleneli že vsi vrtovi, naše širne poljane, daljni lazi in skrivnostni lesovi. Vse, prav vse se je predramilo iz zimskega spanja ter zaživelo, zazelenelo in zacvetelo. Vsa naša dolina se je izpremenila v velik pisan vrt, ki so ga ograjale ozelenele gore s svojimi košatimi gozdi.

Po polju, po lazih in senožetih, po vrtovih in po majhnih gredicah pa so poveličevale raznobojne cvetice s svojim dehtečim vonjem in z blestečo v čisto skladje se zlivajočo bojo veliki praznik vstajenja matere narave iz ledene otrplosti zimskega ivja.

Po cvetočih vejah zelenečega drevja pa so skakali slavčki, škrjančki in ščinkovci ter peli pesmice-zahvalnice vsemogočnemu za njegovo ne

skončno ljubezen do vsega stvarstva. Seničice in strnadki pa so skakljali z veje na vejo ter se veselili novega pomladnega življenja.

Vse to pestro mlado življenje in živahno vrvenje je z veseljem in ponosom gledalo veliko nebeško oko — zlatorumeno solnce ter božalo vse s svojimi toplimi žarki.

V teh pomladanskih dneh sva bila skoraj vedno sama doma: jaz in Slavka. Tudi po drugih hišah so bili sami taki „možakarji“ doma, kakor sem bil jaz in naša Slavka. Vse drugo je šlo na polje, kjer so orali, kopali, sejali vsakovrstno žito, ter sadili krompir.

Mi smo se pa igrali. Šolo smo imeli, maševali smo, barvice smo zbirali, slepe miši lovili ter se na koncu vsake igre pošteno zlasali. Včasih smo se pa tudi samo skregali, dostikrat pa se tudi skregali nismo, temveč smo se kar razšli, ne da bi končali igre. Ne vem, kako je to prišlo. Še sedaj mi je nerazumljivo. Če je le eden odšel, pa se je razbila cela družba.

Spominjam se tudi, da smo že tudi jezo kuhali v svojih še nedolžnih in nepokvarjenih srcih. Jaz vem, da nisem govoril z Adamčevo Micko celo uro. Ta grozni spor je povzročil Šimčev Tinček.

Šli smo se „šolo“. Šest dečkov nas je bilo in štiri deklice, med njimi je bila tudi Adamčeva Micka. Celo desetorico smo si razdelili na dva oddelka. Enemu oddelku naj bi bil jaz za učitelja, enemu pa Adamčeva Micka za učiteljico. Svojo streho je imela ta naša visoka šola pod našim kozolcem. Jaz sem imel tri učence in eno deklico, Adamčeva pa dva dečka in ravnolotliko deklic.

Šimčev Tinček je bil leto dni mlajši od mene, toda zelo prebrisane glave. Zato ga nisem hotel dati Micki, ko ga je zahtevala zase. Vnel se je med nama ljut prepir zaradi njega, in skoraj bi bilo prišlo tudi do hudega boja, da ni moral iti Tinček na klicanje svoje mamice domov.

To je naju vsaj v toliko potolažilo, da si nisva skočila v lase. Toda kregala sva se še dalje ter tako dajala slab zgled svojim podložnikom. Konec je bilo naše slavne visoke šole za danes, in iz oddelkov sta se izcimili dve stranki. Ena je bila meni prijazna, druga pa Micki.

„Misliš, da se mora vse zgoditi po tvoji volji,“ je zabrusila Micka.

„Seveda. Jaz sem učitelj, ti si pa velika reglja, pa ne učiteljica,“ sem jo jaz zbdel.

„Ti si pa tak, kakor belouška,“ me je ozmerjala učiteljica.

„Ti pa taka, kakor piškava suha hruška“, sem jezikal jaz.

„Le čakaj! Vse povem mami,“ mi je zapretila Micka z jokajočim glasom.

„Veš, Micka, kar molči,“ se je oglasila zame naša Slavka.

„Kaj pa se ti mešaš vmes,“ jo je zavrnila jezno Micka.

„Veš, vi ste pa Adamci, samci, Adamci, samci,“ je zmerjala Slavka Micko.

„Kaj ste pa vi? Antoni, baroni. Anton baron je godel zastonj.“

„Tiho bodi, čveka čvekasta,“ sem posegel jaz vmes.

„Nič ne bom tiho, trma grbasta,“ mi je zazijala Micka v obraz.

„Kaj, kakšna grba sem jaz,“ sem zarentačil jaz ter iskal pod kozolcem, da zgrabim kaj v roke.

Še bi se bili kregali in zmerjali, da nas ni razpodil Francek, ki je prišel ravno iz šole. Tako smo končali svojo visoko šolo pod našim kozolcem. Drugikrat smo jo imeli pa pod kakim drugim kozolcem, ali pa pred podom. Imela je že vsa vaška poslopja za svojo streho. Kjer smo se dobili, tam je bil njen dom.

Čez eno uro smo se spet zbrali na Šimčevem griču, ki je bil že ves v zelenju in pisanem cvetju. Po tleh je bila še precej majhna ali mehka trava, po kateri se je bilo tako prijetno valjati.

Semkaj je prišla tudi Adamčeva Micka. Jaz sem bil zelo trde trme in zraven še silno hude jeze. Zato sem še sedaj kuhal jezo na Micko. Tako sem bil hud nanjo, da se še zmenil nisem zanjo. To jo je zelo žalostilo.

Ko smo se zmenili in dogovorili, da se hočemo iti „barvice“, je sedla ona na bližnjo skalo in milo zajokala. V rokah je imela šopek pomladanskih cvetic.

„Kaj pa ti je, Micka?“ so jo vpraševali drugi sočutno.

Ona pa nič ni odgovorila, ampak se še bolj jokala. Jaz se ji nisem približal, niti je vprašal kakor drugi, dasi se mi je smilila.

„Povej, no povej, Micka,“ so jo prosili sočutno vsivprek.

„Antonov Tonček je še vedno jezen name,“ je odgovorila ihte Micka.

„Saj ni več jezen, samo dela se tako,“ so jo tolažili vsi vprek.

Micko so potolažile te besede. Vstala je, prišla k meni ter mi ponudila tisti šopek cvetic. Jaz sem se pa še vedno kujal ter se držal grozno resno in jezno. Samo majhen in kratek pogled sem ji milostno dovolil. A za otroško dušo je bilo to že dovolj. Sprava je bila že izgovorjena. Navidezno pa le še nisem maral šopka. Slednjič, ko sem mislil, da sem se pokazal že dovolj moškega, ga vzamem ter si ga zataknem za svoj klobuk.

Bučno veselje je tedaj zavladelo v naši mladi družbi. Smejalo se je in kričalo vsevprek.

Ptički po drevju so ustavili svoje pesmice; gledali so nas prijazno, ali vendar tako, kakor bi nam hoteli reči, da smo precej večji in glasnejši od njih.

In spet smo se posvetovali, kaj bi začeli. Nekateri so bili za to, nekateri za ono igro.

„Pojdimo se ‚slepe miši‘,“ se oglasi naša Slavka.

„Pojdimo se ‚slepe miši‘,“ ji pritrdimo vsi.

In že smo stopili v velik kolobar, in že je bila odločena, oziroma izžrebana prva „slepa miš“, kar priteče k nam naš Pepček ter pozove mene in Slavko domov.

Samó midva sva odšla, pa se je vendar vsa otročad razkropila in poizgubila, dasi je bilo vsakomur žal za igranje. Strah in skrb je prevzela vse, ker so mislili, da pride tudi nje kdo poklicat. Zato so zdírajali vsak proti svojemu domu.

Ko pridem domov, me ošine atej z zelo strogim pogledom. Ustrašil sem se tembolj, ker slučajno nisem imel nobenega nekaznovanega pregreška na svoji vesti.

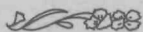
„Tonček, pojdi bliže,“ mi reče atej z resnim glasom. Nobenkrat nisem stopil prav lahkega in mirnega srca predenj. Vedno sem se ga nekoliko bal. Prvič zato, ker sem imel vedno kak greh na rovašu, atej pa je vsak greh strogo kaznoval. Drugič pa zaradi tega, ker je bil njegov obraz napram meni vedno zelo resen.

Pozneje sem se prepričal, da me je vkljub svoji strogosti zelo ljubil. Strahoval in kaznoval me je zato tako strogo, ker je hotel imeti iz mene dobrega sina. Zato sem mu še danes hvaležen.

Približal sem se mu tedaj, ker sem dobro vedel, da se mora vsak njegov ukaz natanko izpolniti.

„Poslušaj me, ti mladi in poredni potepenec,“ mi ukaže atej. „Poslušaj dobro! Od jutri naprej se mi ne boš več klatil in potepal od zore do mraka po travnatih vrtovih in gričih, pa delal škodo ljudem. Treba je, da se navadiš živino pasti, da si vsaj jedi zaslužiš. Jutri žene Francek živino na pašo. Ti in Pepček gresta pa z njim. Si razumel?!“

„Sem, atej, sem,“ potrdim krepko jaz ter odhitim pravit to preveselo novico mamicí, ki je imela opravek v kuhinji.

Ob žetvi.

Vroči dnevi, težko delo,
srp nabrušen, žito zrelo,
trudna roka, potno čelo.

Glej, sladkost je delo kmetu
na poljani v vročem letu,
saj ob hladnem se večeri
spev glasan čez polje širi.

Tiha noč na kočē leže,
in trpin od truda teže
odpočije se na slami,
viher ga nemir ne drami.

Ko še hladan vetrič veje,
predno zora se posmeje,
glej, na delo zopet speje.

Mokriški.

Prepelici.

Ne zapusti naših njiv,
prepelčica,
oj ne zleti proč na jug,
draga ptičica!

Tam v deželi laški te
čaka lovec krut,
bo pomeril — našla boš
grob sred laških grad. —

Ptička odletela je,
ni me slušala; —
morda prva ona bo
smrt okušala.

Bogumil Gorenjko.

Do Jordana in Nila.

(Nadaljevanje.)

Od Tanturja se nagne cesta polahko navzdol proti Betlehemu. Ko pridemo zopet na pravo cesto — Tantur leži namreč kake pol četrt ure od ceste proti zahodu — zagledamo na desni ob cesti malo turško mošejo. To je kraj, kjer je pokopal očak Jakob svojo ženo Rahelo, mater egiptovskega Jožefa. Od groba Rahele hitimo dalje; vendar se je delal že mrak, ko smo dospeli v kraljevo mesto Davidovo. Zavozili smo jo v mesto. Toda kmalu smo morali izstopiti, ker je postala ulica preozka za vožnjo. Saj je bilo pa tudi prav! Ali se namreč spodobi,

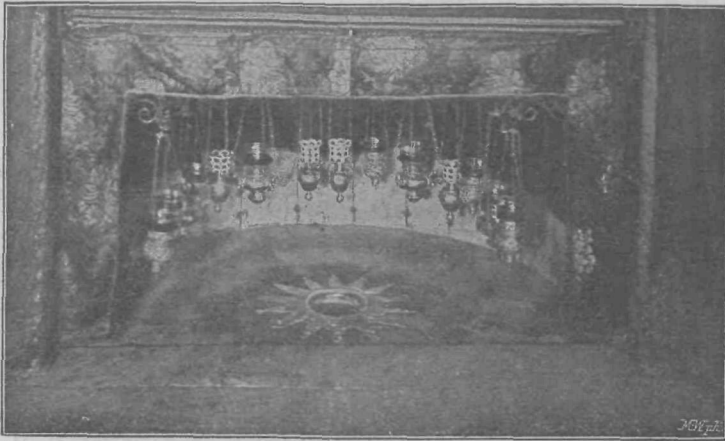
Pogled na Betlehem.

da bi se bahato vozil kristijan ondi, kjer sta Jožef in Marija hodila peš od hiše do hiše.

Ko izstopimo iz voz, pohitimo po ozkih ulicah dalje na drugi konec mesta, kamor nas je vleklo srce — namreč do cerkve nad duplino Rojstva Gospodovega. Prišedši na trg pred cerkvijo, nas obdajo prodajalci svetih spominkov. Toda tudi tem se izmuznemo v gostišče frančiškansko, odložimo svoje stvari in takoj odidemo na sveti kraj. Skozi katoliško cerkev sv. Katarine in mimo armenskega oltarja v grški razkolni cerkvi gremo naravnost — nikamor se ne ozrši — proti vходу v skalnato duplino revnega pastirskega hlevca na betlehemskega pašniku, proslavljeno po rojstvu Kralja nebes in zemlje. Po šestnajstih stopnicah navzdol dospemo v tri metre visok, dvanajst metrov dolg in štiri metre širok prostor. Tik na dnu stopnic na levo

stoji oltarček, pod katerim je okrogla votlina v steno; sredi te votline je mala okrogla jamica, okrog nje se raztezajo žarki srebrne zvezde, na njej je pa v okrogu zapisano: „Tukaj je bil rojen iz Device Marije Jezus Kristus.“

Nobene jaslice — in naj bodo še tako krasno napravljene — ne morejo tako prevzeti človeškega srca kot ta napis na tem svetem kraju. Ravno tu je prišel na svet naš Zveličar — ta zavest nam je postavila pred dušo kar najživeje vse dogodke blažene noči božične. Ne moreš se ustaviti silnim občutkom: nehote zdrsneš na kolena, nevede se ukloniš, in tvoje ustnice poljubljajo to posvečeno mesto. Četudi je ta kraj v rokah razkolnih Grkov, vendar gori ondi nočindan enajst zlatih svetilnic v čast znamenitemu dogodku, ki se je tu izvršil.

Duplina Rojstva Gospodovega.

Ta naš večerni obisk je bil le prisrčen pozdrav temu svetemu kraju; daljše počesčenje smo odložili na polnočno uro. Odidemo zopet na trg, da si nakupimo svetih spominkov, ker je med dvanajst tisoč prebivalci betlehemskimi do pet tisoč katoličanov, ki se preživljajo z izdelavanjem in prodajanjem teh spominkov. Prav lahko smo se razumeli s prijaznim trgovcem, akoravno nismo razumeli mi njegovega in on ne našega jezika. Med dobrimi ljudmi govori kar srce, ko jezik obnemore. Prav veliko spominkov sem nakupil, ker sem hotel privedi vsakateri svojih devetsto ovčic kak spomin iz Sv. dežele. Ko sem si nabral celo reč rožnih vencev, križev in podob, tedaj pa zopet na mesto rojstva Gospodovega, da vse te stvari položim na ta blaženi kraj, da bodo še dragocenejši spominki mojim dragim v domovini.

Bilo je sredi meseca septembra, toda v mojem srcu je bil pravi božični večer. Tudi sem imel srečo, da sem maševal ob pol eni ponoči na kraju, kjer je položila Marija svoje novorojeno Dete v jaslice. Opravi sem tisto sv. božično mašo, ki se opravlja pri nas o Božiču in je na onem

kraju dovoljena vsak dan. Četudi je stal med sv. mašo turški vojak z nabito puško poleg mene, me to ni motilo, da bi me slavospev „Slava Bogu na višavah“ ne prešinjeval s popolno božično radostjo. Kar spati mi ni dalo to noč. Hotel sem jo prečuti s pastirci, z Jožefom in Marijo. Saj se je pa tudi ljubi Gospod to noč zopet rodil v podobi kruha pri sv. mašah, ki so se darovale neprenehoma od polnoči do jutra.

Medtem se je menjala tudi vojaška straža. Novi stražnik je natančno nele ogledal, ampak tudi otipal srebrno zvezdo na kraju rojstva Gospodovega in šel z lučjo okroginokrog po votlini. Tudi gori v cerkvi razkolnih Grkov sem opazil turškega stražnika, ko so navsezgodaj začeli bradati grški popje opravljati svoje molitve. Proti jutru so jeli tudi razkolni Armenci pri oltarju v drugem kotu opravljati svoje bogoslužje. Kakor vidite, tudi na tem kraju, kjer so prepevali nebeški krilatci „in mir ljudem na zemlji“, ni pravega reda in ljubega miru. Pa ne samo, da ni miru, tudi pravi boji so se že vršili na teh svetih krajih med razkolniki in katoličani — in sramota je, da stoji tu noč in dan turška straža, da miri razdvojene kristjane, katerim je Zveličar tako ljubko govoril: Ljubite se med seboj; nad tem bodo vsi spoznali, da ste moji učenci, če se ljubite med seboj.

Bila je nedelja Imena Marijinega. Katoličani so pridno hodili v svojo katoliško cerkev sv. Katarine. Toda kar čudno se mi je zdelo, da so hodili ljudje popolno po turško oblečeni, se odkrivali in poklekavali, se križali in trkali na prsi, ker smo vajeni misliti, da je vse Turek, kar je oblečeno po turško. Toda tu se mnogokrat ne loči kristjan od mohamedana drugače, kot po prijaznem obličju. Prijazni so pa res Betlehemci. Bolj kot vsi drugi Jutrovci. Prijazno so nas pozdravljali pri vratih gostišča, nam voščili dobro jutro, nam segali celo v roke in nas izpraševali, kako se počutimo. Vse ljubezniveje je v prijaznem Betlehemu kot v mrkem Jeruzalemu, kjer ni, da bi človek opoldne sam pohajal po samotnih ulicah.

Ko smo spodobno počastili kraj Gospodovega rojstva, smo si ogledali še druge znamenitosti. Z ravne strehe (terase) gostišča predvsem okolico betlehemske. Najprej se obrnemo proti vzhodu, kjer se prikaže med valovitim svetom ravnica, „pastirsko polje“ imenovana. Tam je po izročilu oznanil angel pastirjem rojstvo Gospodovo. Sodil bi, da je ta kraj oddaljen kako uro od Betlehema. Drugi svet okrog mesta, ki stoji na gorskem grebenu, je valovit in kamenit; zdaj v septembru je bil prazen, in ni bilo drugega zelenja kot oljike, a teh je toliko, da dajejo mestu prav prijazno lice.

Z vrha strehe smo šli pa pod zemljo. Iz cerkve sv. Katarine drže stopnice v dolnje prostore, kjer se pride po ozkih rovih iz kapelice v kapelico. Obiskali smo kapelico sv. Jožefa, Nedolžnih otročičev, sv. Hieronima in drugih svetnikov in svetnic, ki so živeli in sklenili svoje samotarsko življenje tu pri jaslicah Gospodovih. Ko je prišel čas odhoda, smo se pa vrnili, kakor pravi sv. pismo o pastirjih: „In pastirji so se vrnili in Boga častili in hvalili za vse, kar so slišali in videli.“

Plavica.

Kajne, malčki, da poznate prelepo cvetko plavico . . . Sredi zatega žitnega polja se zibljejo njeni ponosni cvetovi, klanjajo se tiho za makóvi in se smehljajo prijazni . . . To so plavice v svetlem solncu.

In tako pričnem s svojo dogodbico:

Šla je mala, šestletna Mimi, poleti s staro mamico po stezici kraj vinograda proti polju. Globoko v dolini je valovilo zlato polje, lahen južni veter se je igral s polnimi žitnimi klasi; vse samo zlato, kamorkoli se je ozrlo oko.

Prišli síana polje valujoče.

Mimi je postala; rdela so njena ličeca, gorele so v solnčku oči.

„Mamica, kaj je tam med žitom ono plavo?“

Ozrla se je mamica, pobožala je Mimi po licih.

„Ah, nič! — — Glej, kaj pa hočeš?“

Mimi se je zasmejala in je stekla tja med žito. Tam je modrelo prijazno, zibalo se in šumelo — mlade glavice so se klanjale v solncu.

Stegnila je Mimi ročico in je odtrgala eno tako cvetko.

Nato se je vrnila.

„Kaj je to, mamica?“

„To? — — To je pa plavica, srček mali!“

„Plavica?“ — „Da, Mimi. Le zapomni si to!“

Mimi se je zasmejala, sela je na trato kraj žitnega polja in je pobožala ubogo plavico: „Kako si uboga in lepo plava!“

Položila si jo je v naročje in pozdravljala z velikimi, otroškimi očmi.

Tako je spoznala mala Mimi plavico.

In vi, malčki?! — O, le glejte, da ne ostanete za malo Mimi! . . .

Tam med zlatim poljem drhtijo vsi plavi in lepi v vetru, klanjajo se prijazni in pozdravljajo — plavi cvetovi plavic . . . In tam je poletje in radost.

Cvetomirski.

Revček.

Mati mu je umrla, preden jo je mogel poznati. In ni še izpolnil šest let, že ga je zapustil tudi oče, reven dninar, ki mu ni mogel dati druge dedščine kot svoje ime. Poletnega večera je prišel s polja, sedel na klop pred bajto, kjer sta stanovala, ga dvignil k sebi, a ga takoj zopet izpustil in se zgrudil. Tine ga je klical in tresel in ko ga le ni mogel vzbuditi, ga je obšla grozna misel, ki se je je prestrašil tako, da se je začel tresti po vsem životu. Kaj, če so oče umrli, — ga je izpreletelo — in mraz ga je tresel, kakor bi ga kdo oblival z dežnico. Še enkrat je poklical očeta, pa zastonj. V hipu je spoznal, da ne bo očeta nikdar več med živimi. Začel je jokati in klicati na pomoč. Takrat je prišla mimo stara Gromovka.

„Kaj pa jokaš, Tinče,“ ga je vprašala.

„Oče so umrli,“ je odgovoril deček in zajokal še hujše, še prestresljivejše.

„Oh, za pet ran Kristusovih,“ se je pokrižala ženica — „pa menda vendar ni res.“

Stopila je bliže, tresla moža in klicala, in ko je prijela dninarja za roko, je odstopila; kajti bila je roka že mrzla in trda.

„Pojdi v vas po ljudi — pa hitro teci,“ je ukazala Gromovka, in Tine je tekel in klical med silnim jokom:

„Oče so umrli . . . umrli . . . oče . . . oče!“

Ko je prišel Tine na vas, so se zbrali ljudje okrog njega in ga polusmiljeno, polradovedno izpraševali, kaj se je zgodilo.

„Oče . . . umr . . . li . . . oo . . . čeče . . .,“ je odgovarjal otrok stokaje in je plakal.

In napotilo se je nekaj ljudi proti koči.

„Kaj bi moglo neki biti,“ so se pogovarjali. — „Najbrže bo kap ali kaj podobnega.“

„I, kap je, kap — za drugo stvarjo človek ne umrje tako nagloma,“ je menil postaven, še mlad kmet.

„Škoda zanj — priden delavec je bil! Presneto, kadar se je lotil, je naredil za tri druge,“ je pripomnil priletan kmet, čigar je bila koč.

„Je že tako,“ je dodal že sivolas, sključen starček — „da imajo pridne in zdrave ljudi povsod radi — jih imajo pa še v nebesih.“

Tine jih ni poslušal. Solze so se mu posušile, in oči so ga skelele. Nič prav ni mogel razumeti, kaj se je zgodilo z očetom. Samo v tem si je bil najasnejš, da ga odneso dol na vas tja za cerkev, kamor sta doslej hodila obiskovat materin grob. Vedno večja in silnejša je postajala Tinetova žalost. Glava mu je sklonila na prsi in z rokami si je venomer mel objokane oči.

„Dober večer,“ je pozdravila Gromovka, ko so prihajali ljudje h koči.

„Bog daj — pa rajnemu pokoj,“ so odzdravljali ljudje.

In potem se je zgodilo vse kakor vedno. Odnegli so očeta v hišo, naredili mrtvaški oder, umili mrliča, ga preoblekli in ga položili na oder. V roke so mu dali križ in majhen rožni venec in na vsako stran so prinesli

dve sveči. Tine se je stisnil v kot za vrata in je gledal ljudi boječe in nekam sovražno. Ljudje pa so prihajali in odhajali, kot bi hodili na ogled. V nobenem očesu ni bilo solze, in nihče se ni ozrl na Tineta. Že pozno v noči je prišla stara ženica.

„Dober večer! Bog se usmili duš v vicah,“ je pozdravila, ko je vstopila v sobo. In šla je k odru, pomočila brinjevo vejico v blagoslovljeno vodo in pokropila. Nato je pokleknila in molila. Dolgo je klečala in tupatam je zamrmrala kako besedo polglasno, potem pa je vstala in sedla h Gromovki, ki je čula pri umrlem.

„Škoda ga je bilo, škoda! Trden je bil še in pa še otroka je imel — pa je moral iti.“

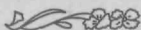
Takrat se je pa ozrla na Tineta, in ko je videla, da so njegove črne, vedno vesele oči rdeče od jokanja, in da mu odseva žalost in bojazen z bledega lica, se ji je zasmilil. Stopila je k njemu in ga pobožala z raskavo roko po licu.

„Revček! Ali si že kaj jedel nocoj?“

„Nič,“ je zajecal Tine in zajokal.

„Čakaj no — kar z menoj pojdi, ti bom pa dala kaj malega, in pa spal boš lahko pri nas.“

Tine se ni branil. Sploh ni vedel, kaj se godi z njim. Vstal je in šel z žensko na vas. Prišla sta v nizko kočo, kjer je bivala starka, vdova po revnem kočarju. Ženska je prižgala leščerbo in mu prinesla skromno večerjo. Ko je pojedel, ga je spravila v posteljo — — — (Konec prih.)

Nad divjega petelina!

Spisal Ivan Kranjskogorski.

Pa so odcvetele bele kurice v zelenem gozdu, samo široki zeleni listi so še samevali v hladnih sencah. Tudi mežikelji na strmih pečeh so že odreveneli. Ni bilo več tistih lepih cvetic, ki jih je ljubil Jagrov Tone nad vse. Prvi izmed vaških dečkov jih je nosil za klobukom. Če jih ni mogel nabrati sam, prinesli so mu jih pa oče, ki so bili lovec.

Dolgočasno in pusto, tako neznosno pusto se je zdelo Tonetu tisti dan, ker ni imel cvetic za klobukom. Lahko bi bil natrgal na polju ali v senožeči belih marjetic in rumenega regrata. Pa te so bile zanj prenavadne cvetice; ponašati se je hotel s planinskimi cvetkami, ki rastejo med skalovjem in razširjajo sladek duh kroginkrog. Pa kaj hoče? Kurice in mežikelji so že odcveteli, dehtečega ravšja pa še ni. Pa da bi vsaj ciklamen pomolil svojo kimavo glavico izpod zemlje! Pa ga ni in ni.

Stopil je včeraj tja v zeleni gozd ter vpil na vse grlo skoz košate smreke:

„Vzbudi se ravšje, vzbudi ciklamen, pa vstanita iz zemlje, saj je že dolgo zelena pomlad!“

Pa ni pomagal njegov klic, prav nič ni pomagal. Saj ju kliče tudi zelena pomlad že cel mesec izpod črne odeje, pa ne vstaneta. Veseli ptički ju bude noč in dan, pa ju ne prebude. In zlato solnce sije v nju domke med gostimi vejami, da bi ju ogrelo in zvalo na dan. Pa ne vstanejo ti zaspančki zaspani, pa ne vstanejo iz mehkih zimskih posteljic. O da bi imel palico, kot jo je imel Mozes, ki je iz skale privabil vodo! Udaril bi z njo ob mahovita tla in rekel: Vstani, ciklamen, razcveti se ravšje! Pa bi vstal zaspanček ciklamen, in razcvetelo bi se dehteče ravšje.

Dasi še ni bilo ne duha ne sluha o ciklamnih in ravšju, je vendar vabilo Toneta tisti dan z neznosno silo v gozd. Kajti bil je lep popoldan. Solnce je žarelo na nebu in ptički so žgoleli drobne pesmice. Naslonil se je Tone na jesen in se resno zamislil. Pa samo za trenotek se je zamislil, samo za trenotek. Naenkrat pa se mu je razjasnil obraz, tlesknil je z rokami in urno skočil v hišo. Prišlo mu je nekaj na misel, nekaj posebnega, kar je že dolgo nameraval. Danes je pa ravno pravi dan, si je mislil. Da, res, ravno pravi dan!

Snel je svojo leseno puško s stene. Zatlčil je zamašek v cev in sprožil. Tako se je prepričal, da je vse v redu. Vrgel je puško čez ramo in tudi lok je vzel s sabo in tri pšice.

Mali Jagrov psiček — dečko mu je bilo ime — je ves radosten skakal okrog Toneta in zadovoljno mahljal z repkom. Vedel je, da se je pripravil Tone na lov, in to je bila psičku „dečku“ najprijetnejša zabava.

Z moškimi koraki je meril Tone pot proti gozdu. Ponosno mu je gledala puška čez ramo in močno napeti lok se mu je veselo zibal ob pasu. Ozrl se je Tone po širnem nebu, če se morda ne kažejo kje bele meglice. Pa bilo je jasno, kot je bilo jasno in veselo njegovo oko. Toda dober lovec mora tudi vedeti, kam vleče veter. In Tone je oslinil prst ter ga dvignil kvišku. Zazeblo ga je v severni strani v prst, od tiste strani je torej pihal veter, pihal je sever.

„Dečko, dečko,“ je zaklical za psom, „ne tja na vrt, o ne! Danes greva daleč, greva v gozd na lov!“

In dečko je priskakal nazaj k njemu in jo ž njim zavil v gozd. Začudeno je gledal. Ni mogel verjeti, da je Tone res tako velik junak, da gre v gozd na lov. Tekel je dečko nekaj časa naprej pa se je spet vrnil in vprašajoče gledal Toneta.

„Da, da, dečko,“ je ponosno rekel Tone, „danes ne bova lovila metuljev na vrtu, danes greva nad divjega petelina. Veš, dečko, nad divjega petelina!“

Zmajal je dečko z glavo in si obliznil gobček. Tone pa je mislil samo na divjega petelina. Letos, ko je ležal še sneg, ga je prvokrat videl. Prišel je namreč bogat gospod tam daleč od cesarskega Dunaja. In šla sta z očetom tja pod Črno lopo in sta prinesla domov enega. Lepe krivce je imel v repu, in Tone jih je poželjivo gledal. In mislil si je: Če pride ta gospod tako daleč sem nad divjega petelina, zakaj bi pa jaz ne šel nadenj, ki sem tako blizu. In če bo ta gospod tam daleč nosil lepe petelinove krivce, zakaj bi jih pa jaz ne tukajle, kjer je divji petelin doma. Čakal je

torej prilike, da gre na petelinji lov. Pa dozdej ni bilo mogoče. Poprej je bilo zanj preveč snega, potem pa je bilo slabo vreme. Ko pa se je zjasnilo nebo, je moral trgati kurice in mežikelje. Zdaj pa je prišel pravi čas, si je mislil. Da, res, pravi dan je danes!

Še enkrat je ponovil v duhu vse znamenitosti o divjem petelinu ali ruševcu, ki jih je slišal od očeta. Visoko tam gori v mirnem gozdu prebiva ta ptič. Celo leto se ne prikaže nikomur. Srečen je tisti, ki ga vidi med poletjem, ker je tako čuječ in plašljiv, da prej zbeži daleč stran, preden ga kdo zagleda. V začetku spomladi pa, ko se še ni stajal sneg po hribih, začne prepevati. In ko poje, takrat ne vidi nič in ne sliši nič. In takrat ga je lahko zadeti.

Tone si ga je že v duhu predstavljal: Stal bo na borovi veji, zaprl bo oči in ušesa ter bo pel: Ru, ru, ru. Tedaj pa bo on stopil k boru, zagrabil ga bo lahko kar z roko za krivce, ki jih nosi v repu. In takrat se bo preplašil, zafrfotal bo in odletel. Tonetu pa bo pustil lepe krivce v roki.

„Haha, to bo veselje, kar z roko ga lahko ujamen,“ je vzkliknil Tone naglas.

„No, če ga pa z roko ne bova mogla ujeti, dragi dečko, zakaj imava pa puško nabasano in lok napet!“

In moško je udaril Tone z nogo ob tla. Dečko pa ga je pogledoval postrani in neverjetno majal z glavo, kot bi hotel reči: Ne zaupam ti, Tone! Prav nič ti ne zaupam!

Toda Tone ni spoznal, kaj misli dečko, njegov izkušeni dečko.

Četrť ure sta že hodila po smrekovem gozdu, in Tonetu se je zdelo, da sta že visoko v gori. Ni več videl domače vasi, zakrival jo je zelen hribček. Tu se mu je zdel že pravi kraj, da se pazno ozira okrog in ujame vsak glas, ki prihaja izmed gozdnega drevja, kajti divji petelin je boječ in poje tako rahlo: Ru, ru, ru.

Zašumelo je v smrečinih vrhovih in ravno nad Tonetom se je čulo, kot bi nekdo s kladivom tolkel po deblu. Prestrašil se je Tone, in tudi dečko se je zganil in hotel skočiti kar na smreko. Pa Tone ga je pridržal na vrvici in ga potegnil k sebi:

„Bodi miren, dečko! To ni divji petelin, to je žolna! Glej, kako lepa so gospa žolna! Žametno obleko imajo in rdečo kapico na glavi. Zelena smreka jo je povabila na kosilo, da pokosi hude lubadarje, ki grizejo smreko!“

„Obilo sreče, gospa žolna, in dober tek,“ ji je voščil Tone.

Žolna pa je urno trgala lub in dolbla luknjo v smreko. Švigala je z jezičkom po njej, da so se obesili nanj prestrašeni lubadarji, ki so hoteli uničiti smreko. Tam v grmovju pa so čivkale senice, iz dalje pa se je oglašala šoja s hreščočim glasom. Krakala je vrana čez gozd. Na smrekovem vrhu pa je sedel divji golob in grulil svojo staro:

Na smreki čepim,
kos kruha drobim;
ustrelil me bo: puf.

In odletel je ter izginitil v goščavi. Da, prav tako pesem poje, kot so mi pravili oče, si je mislil Tone. Pa kos kruha drobi ta divji golob golo-

basti. Pa kje ga je dobil? Ukradel ga je na vasi ali kdovekje, zato pa ima slabo vest in vedno misli, da ga bo kdo ustrelil. Pa jaz ga že ne bom, si je mislil Tone, četudi krade kruh in pšenico, ko dozoreva na polju. Jaz grem samo nad ruševca, tistega lepega divjega petelina.

Že si je v mislih slikal veselje, ko bo prišel domov z bogatim plenom. Za klobukom bo nosil lepe krivce na oba kraja, in vsa vas bo gledala za njim. On pa se bo potrkal na prsi in rekel: „Jaz sam sem ga ujel, divjega petelina, z roko sem ga ujel, kot se ujame muc, če mu pomoliš kosček mesa!“

Tako je premišljeval Tone, ni pa vedel, da ruševca že dolgo več ne poje in da se je že davno skrtil visoko gori med gostim ruševljem pod strmimi pečmi. Samozavestno je stopal Tone po ozki stezici s puško na rami in z napetim lokom. Zdel se je sam sebi, kot bi bil kralj šumnega gozda in bi ga pozdravljalo sleherno drevo z dolgimi vejami. Ptičke so mu voščile srečo, in gozdne cvetice so se mu prijazno smehljale.

Pa dospel je Tone skoz gosti gozd na planjavo porastlo z nizkim rušjem. Tam so ležale sive skale razmetane semtertja. Z višine pa so visele razdrte peči in grozile, da se zdajpazdaj utrgajo in padejo na Toneta. Tudi je zagledal Tone med njimi Črno lopo, tisto votlino, ki je slišal o njej že čudne stvari.

Nekam tesno je postajalo Tonetu pri srcu. V tem kraju še ni bil. Plašno se je ozrl okrog in tam ob skali je zapazil napol razdrto znamenje. Snel je klobuk z glave in stopil k znamenju. Na razpokani deščici je bil naslikan lovec, ki pada s puško vred čez visoko skalo; mimo njega pa veselo frfota divji petelin s svetlimi krivci.

Z debelimi očmi je gledal Tone to sliko, in strah ga je izpreletal. Stopil je bliže, da bi bral, kaj je napisano pod podobo. Dež in sneg, mraz in vročina so že skoro izbrisali črke, vendar je Tone še mogel brati. Bilo pa je napisano:

Tam gori pod Črno lopo se je ubil lovec Špik, ko je šel na lov na divjega petelina. Kdor gre tu mimo, naj izmoli en očenaš za njegovo ubogo dušo.

Tiho je položil Tone puško in lok na mahovita tla, pokleknil je in izmolil očenaš za ubogo dušo.

Kroginkrog pa je skrivnostno šumelo drevje, in listje je trepetalo, kot bi brez prestanka plakalo in molilo. Jezno je gledala iz višine Črna lopa, in razdrte peči so grozile, da se usujejo na trhlo znamenje. Tone je vse to videl in čutil globoko v duši. In ko je upiral oči v podobo, se mu je zdel divji petelin naravnost strašen, zdel se mu je kot mrtvaški ptič, ki vodi v smrt.

Vendar pa to še ni vzelo Tonetu poguma. Poslušal je, morda se oglasi petelin kje v bližini, da mu izpuli lepe krivce iz repa ali pa zapodi pšico vanj. Pa petelin se ni oglasil. In začel ga je Tone oponašati misleč, da ga bo tako privabil. Ru, ru, ru — je zavpil. In glej, od obeh strani se mu je oglasilo: U, u, u! Kaj pa je to, si je mislil Tone. Ali je divji petelin ali odmev — ali pa kdovekaj.

Srce mu je jelo hitreje utripati, in tako čudno mu je bilo. Ozrl se je okrog po psičku dečku — pa o groza. Dečka ni bilo nikjer, ne med rušjem, ne med skalami in tudi oglasil se ni na njegov klic. Morda ga je bilo pa strah na tem divjem kraju in je domov zbežal? Ko je Tone čutil, da je čisto sam, ga je obšla groza. Začel je tarnati in klicati nezvestega dečka:

„O pridi, dečko! Glej, solnce že kmalu zatone!“

Tone, Tone, je ponovil dvakratni odmev zadnje zloge Tonetove.

In Tone je obstal pri lesenem znamenju kot pribit in je strmel gor v Črno lopo. Odtam je prihajal glas. Kdo ga kliče? Morda kak znanec? Ali pa kdovekdo. In zagomezelo je Tonetu po vsem telesu, od glave pa dol do petá. Pa vkljub temu se je ojunačil, saj Jagrov Tone ni bil strahopeten, kot so drugi. In zavpil je zategnjeno na vse grlo:

„Kdo me kliče, kak smrkovec gobav?“

„O—bav—bav!“ so odmevali zadnji zlogi od obeh strani.

Tedaj se je Tone zdrsnil, in kolena so se mu zašibila. Pozabil je na nezvestega dečka. Saj ga je morda že ugrabil divji mož ali pa — kdovekdo, ki se oglašá iz Črne lope. Ni pa vedel Tone, da je to samo odmev. Neopisani strah se ga je polotil in zajokal je na ves glas:

„Kam naj zbežim — oj kam?“

O—ham—ham, je ponovil dvakratni odmev od Črne lope.

Tedaj pa je pograbil Tone puško in lok z mahovitih tal in bežal ves preplašen po ozki stezici proti domu. V tem pa je začel neznansko cviliti in lajati nezvesti dečko, ne daleč za njim. Pa Tone se ni zmenil zanj. Mislil je, divji mož — ali kdovekdo — je ugrabil dečka in zdaj hoče še njega. Grozno je odmevalo cviljenje od razdrtih peči, šoje so se drle in vrane krakale. Zdelo se je Tonetu, da se drvi za njim cel trop zverin — cel divji lov.

Tone pa je bežal, bežal, kar so ga nesle noge. Toda dečkovo cviljenje mu je bilo že popolnoma za petami. Že je pritekel Tone na rob gozda, že je videl oddaleč domačo vas, in mislil je, da je že rešen. Pa izpodtaknil se je in padel. V tem trenutku pa se je zadelo ob njega in skočilo čez njega — o groza! — nekaj kosmatega. In dečko je dirjal za tistim kosmatim.

Tone pa ni utegnil gledati, kaj je tisto kosmato, ampak jo je urnih nog popihal domov s počenim lokom in z zlomljeno puško. Kremžil se je pred Jagrovo hišo in gledal okrvavljene noge. In premišljeval je, kaj je bilo tisto kosmato, ki je skočilo čez njega. V tem pa je prišel domov tudi dečko ves upehan. Tone ga je poklical, pa pes ni maral k njemu, ampak je zmajal z glavo in ga pogledal postrani, kot bi hotel reči: „Strahotepec strahopetni! Nad divjega petelina greš, pa se še zajca bojiš. K tebi sem ga prignal, čezte je poskočil, da bi ga bil lahko z roko ujel. Pa ga nisi, ker si strahopetec strahopetni.“ In jezno je odšel dečko v hišo.

Ni pa razumel Tone, kaj je mislil povedati dečko. Zato pa še danes misli, da je bilo tisto kosmato divji mož — ali pa kdovekdo.

.: LISTJE IN CVETJE .:

Pametnica.

Vse, kar ima človek, mine,
vse preide kakor sanje;
dobro delo le ostane
in plačilo zanje.

Gnjevoš.

Modrost v pregovorih domačih in tujih.

Čast.

Čast brez kruha ne redi trebuha. (*Čast, ki ni združena z dobrimi prihodki, nima prave koristi.*) — Čast brez denarja je ničla na svetu. — Kdor se s častjo masti, ga želodec ne teži.

Čast in dobra plača sta pri delu najboljša priganjača. — Zavoljo časti se veliko (dobrega) stori. (*Malo je tako plemenitih ljudi, da bi se pri svojem delovanju kar nič ne ozirali na hvalo ljudi.*)

Ta ni vreden časti, ki jo hlastno želi.

Ta je v časti mali, ki se sam rad hvali. Čast je krokodil; za onim hiti, ki pred njo beži, ter pred onim beži, ki jo lovi. (*Pravijo namreč, da krokodil beži pred preganjalcji, napada pa one, ki beže pred njim. Tako tudi časti ne dobi oni, ki se preveč peha za njo.*)

Čast staršev je otrokom velik zaklad. (*Ta pregovor ima dvojen pomen: otroci imenitnih staršev dosežejo navadno tudi imenitno čast; otroci poštenih staršev imajo kredit in so navadno tudi pošteni.*)

Kdor časti služabnika, časti gospodarja. (*Vrli gospodarji imajo vrle služabnike, pa jih tudi ne puste zaničevati. To velja še zlasti o služabnikih Gospodovih.*)

Kdor hoče dobiti čast, naj je ne išče v mehki postelji. — Čast je zelišče, ki se prideluje samo pri trnju. (*Dospeti do časti ni lahka reč.*)

Čast se ne pokoplje. (*Vrli ljudje ostanejo v častnem spominu še dolgo po smrti.*)

Čast redi umetnije. (*Mnogi slavni umetniki bi se ne trudili toliko, ko bi jim ne bilo za čast.*)

Čast in dobro ime se hitro izgubi, pa težko zopet dobi.

Čast izgubljena, vse izgubljeno.

Čast, komur čast! — Čast je časti vredna. (*Kdor je vreden časti, naj se mu čast ne krati.*)

Čast je plačilo čednosti. — Čast je senca čednosti. (*Z brezmadežnim čednostnim življenjem se najgotoveje pridobi čast.*)

Slaba čast za leva, če miši lovi.

Lestva časti nima železnih opor (klinov). — Čast je kakor obleka. (*Se hitro zanosi in raztrga.*) — Čast je kakor sneg (ki kmalu skopni). — Čast je ledena gaz, ki hitro zvedeni.

Kogar bolj časte, kot je vreden, tega zasramujejo ali pa goljufajo.

Kdor častno pade, kmalu vstane. (*Če je nesreča nezadolžena.*)

Ako me nočeš častiti, vsaj ne sramoti me. Kdor zastavlja svojo čast, mu ni varno posoditi.

Kdor druge časti, je sam časti vreden.

Reki: S tem si bo pridobil malo časti. Rešil je le polovico časti. (*Če je bil pri sodnji oproščen, pa je sodna razprava razodela mnogo nečastnega.*)

Je v enaki časti kot Poncij Pilat v veri.

V Kotu pri Igu je 24. t. m. umrl Franc Možek, rojen 11. avg. 1888. Pokojnik je bil tih in skromen, res blag in nepokvarjen mladenič, ki je moral šolo opustiti radi boleznj (jetike). Bil je naš priden sodnik, s podpisom Mokriški. Kaj ljubke so njegove pesmi, ki razodevajo marljivega opazovalca mladinskega življenja doma, v cerkvi in v prosti naravi. Bog mu obilno poplačaj njegov trud in njegovo veliko potrpežljivost v trpljenju!

Naloga iz latovščine.*

a) Prevedite v navadno govorico: „Lastčate, lomurkote lastčate, — lukajtute lamimate lazjate lednostprete,“ lejete lekelrete lattate, lokote losote lagate lalipeljate lislicenavite.

b) Zapišite v latovščini: Nekdo je vprašal svojega prijatelja, kaj takrat misli, kadar nič ne misli? Prijatelj mu odgovori, da misli, kako bi odgovoril tistemu, ki ga nič ne vpraša.

Šaljivo vprašanje.

(Priobčil „Internus“.)

Kdo ima v šoli najbolj trdo glavo?

(Rešitev in imena rešilcev v prihodnji številki.)

* Z ozirom na razpravico v št. 6, str. 103: Poudarja se enakomerno: Lástčáate lómurkóte itd.

„Vrtec“ izhaja 1. dné vsakega meseca in stoji s prilogo vred za vse leto 5 K 20 h, za pol leta 2 K 60 h — Uredništvo in upravníštvo Sv. Petra cesta š. 78 v Ljubljani.

Izdaje društvo „Pripravniški dom“. — Urejuje Ant. Kržič. — Tiska Katoliška Tiskarna v Ljubljani.